

Пурій Ганна

*к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», Криворізький Економічний Інститут,
puriy_av@kneu.dp.ua*

Костюченко Аліна

*студент, «Міжнародна економіка», ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
Криворізький Економічний Інститут, kostiuchenkoalina@gmail.com*

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ

КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ В ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЕ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

KEY FACTORS OF INNOVATION DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE IN THE GLOBAL ECONOMIC ENVIRONMENT

Анотація. Досліджено динаміку позицій України в Глобальному індексі інновацій. Визначено проблеми інноваційного розвитку промислових підприємств України. Окреслено перспективні напрями політики розвитку інновацій

Аннотация. Исследована динамика позиций Украины в Глобальном индексе инноваций. Определены проблемы инновационного развития промышленных предприятий Украины. Определены перспективные направления политики развития инноваций.

Annotation. The dynamics of Ukraine's position in the Global Index of Innovations is considered. The problems of innovative development of industrial enterprises of Ukraine are defined. Perspective directions of the policy of development of innovations are outlined.

Інновації в даний час виступають ключовим фактором розвитку більшості підприємств. Інноваційну діяльність підприємства також необхідно розглядати як один з основних засобів адаптації до постійних змін зовнішнього середовища, яка забезпечується особливим процесом організації господарювання, заснованим на постійному пошуку нових можливостей поліпшення техніко-технологічних, організаційних та інших факторів виробництва.

Кризові явища, які суттєво впливають на економічні результати діяльності багатьох підприємств країни і корпорацій світу, негативно впливають на внутрішню і зовнішню середу суб'єктів бізнесу, значно гальмують і інноваційні процеси, які виступають каталізатором усіх видів діяльності. Це призводить до зниження інноваційної активності промислових підприємств, призупинення темпів науково-технічного прогресу, скорочення попиту на інноваційну продукцію, скорочення можливостей застосування прогресивних технологій, вдосконалення організації праці. В кінцевому підсумку це знижує конкурентоспроможність як продукції підприємств, так і економіки країн в цілому.

Дослідження взаємовпливу стану економічних систем на інноваційні процеси здійснювали багато вчених (А. Грінслен, Д. Сорос, Р. Скідельські, Д. Лахман, В. Лапкін, Ю. Пахомов, В. Новицький, В. Шевчук, О. Крутських, І. Макаренко та ін.). Незважаючи на проведені дослідження, варто підкреслити, що інноваційні процеси, так само як і кризові явища розвитку економічних систем, вимагають постійного моніторингу, вивчення динаміки і взаємозв'язку вже з урахуванням сучасних внутрішніх і зовнішніх умов.

Метою дослідження є вивчення впливу стану економічної системи на інноваційні процеси та інноваційну діяльність промислових підприємств.

Кризові явища стали повсякденністю для сучасних підприємств України, що функціонують в умовах нестабільної економіки тривалий період. Однак, для одних суб'єктів господарювання економічні хвилі виступали каталізатором подальшого економічного зростання, для інших - фактором посилення функціонування, що призводило до погіршення умов господарювання, збитковості або банкрутства. Слід зазначити, що у інноваційно активних підприємств спостерігалось не тільки високий потенціал розвитку, але і висока адаптивність до

зовнішніх негативних умов господарювання. Кризові явища нестабільності відбилися в рейтингу інноваційного розвитку України.

У щорічному Глобальному індексі інновацій у 2016 р. Україна піднялася на 8 позицій, зайнявши 56 місце, а у 2017 р. підйом склав ще 6 позицій (рис.1).

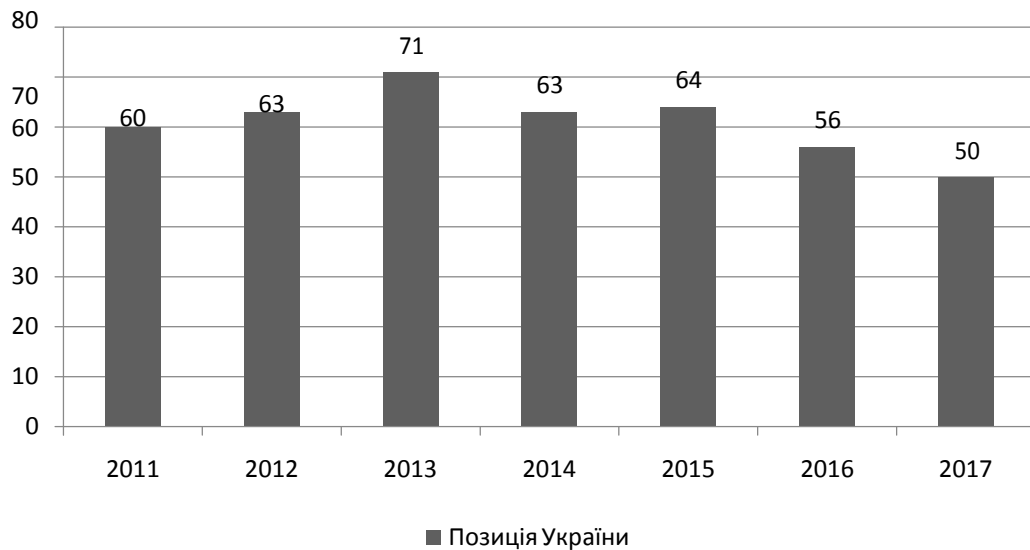

Рис. 1. Динаміка позицій України в Глобальному індексі інновацій за 2011 - 2017 рр. [1]

За десять років, протягом яких здійснювався розрахунок індексу, це вища сходинка для України. Всього в рейтинг увійшло 127 країн. Сьомий раз поспіль лідером рейтингу стала Швейцарія. За нею йдуть Швеція, Нідерланди, США, Великобританія, і Данія.

Україна в 2017 році розташувалася між Катаром і Таїландом, які займають 49 і 51 місця відповідно. Українська економіка згідно з рейтингом знаходиться в групі країн з доходом нижче середнього.

Стрибок на шість позицій в загальному рейтингу Україна забезпечили поліпшення за основними підіндексами: політична стабільність і відсутність насильства / тероризму (124 позиція), верховенство права (110 позиція), простота створення бізнесу (18 позиція), простота сплати податків (66 позиція) та ін.

У той же час негативно вплинули на індекс інновацій України в 2017 році такі показники, як ефективність уряду (96 позиція) і простота дозволу неплатоспроможності (120 позиція).

Слід зазначити, що, в рейтингу 50 найбільш інноваційних країн світу, опублікованому Bloomberg, Україна в 2017 році зайняла 42-е місце, опустившись за рік на одну позицію. Серед показників, які позитивно вплинули на місце України в рейтингу, експерти відзначили високий рівень освіти населення, сприйнятливість до нових технологій і наявність наукового потенціалу. Однак інноваційного розвитку країни заважає низька продуктивність праці і малу кількість технологічних компаній [2].

Українська промисловість володіє вагомим інноваційним потенціалом, здатним забезпечити структурну трансформацію національної економіки і високий рівень науково-технологічного розвитку країни в цілому. У той же час, в Україні досі переважаючими джерелами зростання промисловості служили резерви виробничих потужностей, які не були задіяні протягом кризового періоду, і сприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура. Збереження існуючої моделі розвитку промислового сектора України з орієнтацією на низькотехнологічні виробництва і експорт може привести до зниження конкурентних позицій національної економіки та подальше нарощування технологічного відставання від розвинених країн.

Фактично це і спостерігається в інноваційному секторі в останні роки. На стан інноваційної сфери України руйнівню вплинула світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр. В цей період показники інноваційної активності мали переважно спадну динаміку. Динаміка показників інноваційної діяльності промислових підприємств України в післякризовий і період стагнації економіки є позитивною, але винятком є зміна значень ключових показників - обсягів фінансування інноваційної діяльності та частки інноваційної продукції в загальному обсязі

реалізованої промислової продукції, а також експорту інноваційної продукції, виробленої промисловими підприємствами, в період стагнації економіки різко погіршилися (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка показників інноваційної діяльності промислових підприємств України [2]

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, млн. грн.	Загальна сума витрат, млн. грн.	у тому числі за напрямками				
			Дослідження і розробки, млн. грн.	придбання інших зовнішніх знань, млн. грн.	підготовка виробництва для впровадження інновацій, млн. грн.	придбання машин обладнання та програмного забезпечення, млн. грн.	інші витрати, млн. грн.
2011	16,2	14333,9	1079,9	324,7	X	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	47,0	X	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	87,0	X	5546,3	2290,9
2014*	16,1	7695,9	1754,6	47,2	X	5115,3	778,8
2015*	17,3	13813,7	2039,5	84,9	X	11141,3	548,0
2016*	18,9	23229,5	2457,8	64,2	X	19829,0	878,4

* Дані наведено без урахування тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

За даними дослідження можна зробити висновок про те, що інноваційна діяльність промислових підприємств у посткризовий і період стагнації економіки розвивається екстенсивно за рахунок нарощування кількісних факторів.

Аналіз субіндексів Глобального індексу інновацій показує, що основними недоліками, які заважають розвитку інноваційних процесів, є недостатня ефективність державного управління і регуляторного контролю, низька якість верховенства права, несприятлива бізнес-середовище, складний режим сплати податків підприємств, недостатня екологічна стійкість, низькі темпи формування капіталів, низький рівень розвитку кластерів. У той же час, сильними сторонами є розвиток сфери формування знань, розвиток вищої освіти, розвиток Інтернету, дослідження і розробки.

Таким чином, слід констатувати, що в розвитку промислових підприємств в умовах нестабільної економіки спостерігається криза інновацій, адже Україна продовжує розвиватися без істотного використання свого інноваційного потенціалу, а інноваційна продукція освоюється переважно шляхом використання науково-технічних досягнень попередніх років. Такий тип інноваційного розвитку має досить вузькі межі і не дає можливості підтримувати конкурентоспроможність підприємств протягом тривалого періоду. З іншого боку, кризові явища нестабільної економічної системи негативно вплинули на інноваційну діяльність, призвели до скорочення фінансування інноваційних досліджень і розробок, зменшення частки експорту інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації промислової продукції. В результаті це суттєво знизило рейтинг України і підприємств промислового сектора економіки в світовому інноваційному середовищі.

Тому, на етапі формування конкурентного ринкового середовища інноваційна політика повинна здійснюватися на принципах, які б формували певну стратегію і тактику, спрямовані на досягнення певних цілей соціально-економічного розвитку країни в умовах нестабільної економіки. При цьому, перспективним напрямком розвитку інновацій на мікрорівні є розвиток міжнародного франчайзингового бізнесу, який не вимагає значних капіталовкладень і дозволяє впроваджувати сучасні досягнення міжнародних бізнес-організацій. Тому, інноваційний напрямок політики розвитку інновацій має бути направлено на її відповідність міжнародній системній моделі інновацій, на соціально-економічну консолідацію територій, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та модернізацію промисловості на макроекономічному рівні.

Література

1. The Global Innovation Index 2016. The Local Dynamics of Innovation // [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>.
2. Bloomberg Global Business Forum (2017). Bloomberg Finance // [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://www.bloomberg.com/global-business-forum-2017>
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник. Державна служба статистики України. // [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>.